

Rådet for Grøn Omstillings baggrundspapir om EU's kommende lovforslag for et bæredygtigt fødevarer system

Dette papir leverer baggrundsviden til debatten om bæredygtige fødevarer systemer og udgør bagtæppet for Rådet for Grøn Omstillings input til EU's kommende lovforslag for et bæredygtigt fødevarer system.

Hvad karakteriserer et bæredygtigt fødevarer system?

Fødevarer systemer er komplekse og omfattende. De rækker fra landbrugerens produktion af råvarer over forarbejdningsindustri til transport, detailhandel, forbrug og håndtering af affald. Definitionen fra FAO lyder:

"Fødevarer systemet omfatter de aktører og værdiskabende aktiviteter, der er involveret i produktion, behandling, distribution, forbrug og bortskaffelse af fødevarer samt dele af de økonomiske, samfundsmæssige og naturmæssige sammenhænge, som de indgår i. Fødevarer systemet består af mange delelementer som fx landbrugssystemer, forsyningsystemer, affaldshåndtering mm. og står i tæt forbindelse med andre dele af samfundet som fx sundhedssystemet, energiforsyning og handel."

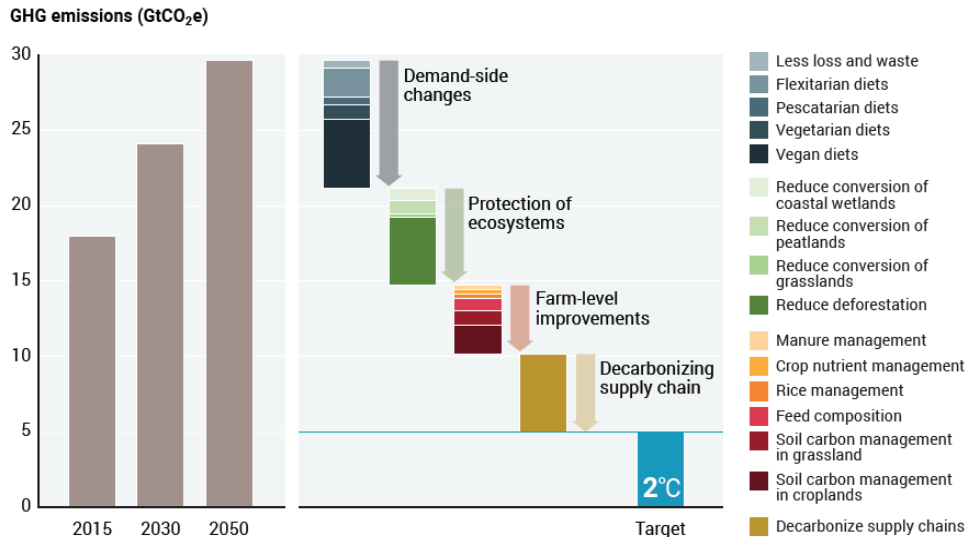
At systemet skal være bæredygtigt, er tilsvarende vidtrækkende. SAPEA, der leverer videnskabelig rådgivning til EU-kommissionen, har en definition af et bæredygtigt fødevarer system, der zoomer ind på EU:

"[Et fødevarer system der] frembringer og fremmer sikre, nærende og sunde fødevarer med lav miljøpåvirkning til alle nulevende og kommende EU-borgere på en måde som også beskytter og genopretter det naturlige miljø og dets økosystemtjenester. Fødevarer systemet skal være robust og modstandsdygtigt, økonomisk dynamisk, retfærdigt, socialt accepteret og inkluderende. Fødevarer systemet må ikke kompromittere adgang til sund og nærende mad for mennesker, der lever udenfor EU, eller skade deres naturlige miljø."

Det eksisterende fødevarer system lever ikke op til kravene om bæredygtighed. Emissions Gap Report 2022 fra FN's miljøprogram UNEP peger på fire afgørende ændringer i det globale fødevarer system, som skal sikres for at sænke drivhusgasudledningerne. Figuren på næste side viser de fire områder og deres forholdsvis bidrag til drivhusgasudledningerne. De fire områder er:

1. Ændret efterspørgsel af fødevarer, bl.a. ved omlægning til mere planterig kost og mindre madspild,

2. Beskyttelse af økosystemer, bl.a. udtagning af lavbundsjord og mindsket skovrydning,
3. Bedre produktionsmetoder i landbruget, bl.a. kulstoflagring i jord,
4. Dekarbonisering af forsyningskæderne, bl.a. transport og energiⁱⁱⁱ

Fødevarerens drivhusgasudledning og mulige veje til at reducere udledningerne.^{iv}

UNEP's udpegede ændringer har fokus på drivhusgasudledninger. Men ændringerne vil samtidig støtte mål om øget biodiversitet. I store dele af verden vil en mere plantebaseret kost desuden være en sundhedsmæssig gevinst.

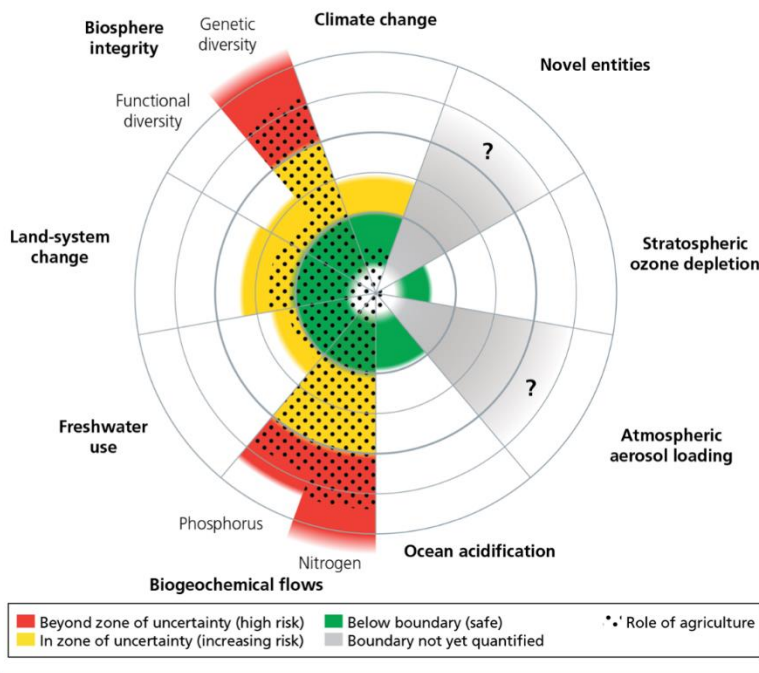
Fødevarerens drivhusgasudledning og mulige veje til at reducere udledningerne

Fødevarerens drivhusgasudledning har afgørende betydning for globale miljøkriser som tab af biodiversitet og overskridelse af planetære grænser for udledning af drivhusgasser, for arealforbrug og for udledning af næringsstoffer. Og landbrugsproduktionen er globalt den største drivkraft til at overskride de planetære grænser.^v

Landbruget har således en dominerende rolle i overskridelserne af de planetære grænser for udledning af næringsstoffer samt for genetisk diversitet.^{vi} Landbruget er desuden den væsentligste enkeltfaktor bag det globale, eskalerende tab af biodiversitet.^{vii}

Omkring 25 procent af den menneskeskabte drivhusgasudledning stammer fra det globale fødevarerens drivhusgasudledning og også her er landbrugsproduktionen den største udleder^{viii}. 39 procent af det globale fødevarerens drivhusgasudledning stammer fra landbrugsproduktion - inklusive produktion af kunstgødning - mens ændringer i arealanvendelse står for 32 procent. Til sammenligning står aktiviteter i den del af det globale fødevarerens drivhusgasudledning, der handler om detailhandel, transport, forbrug, emballage og affaldshåndtering kun for 29 procent af fødevarerens drivhusgasudledninger.^{ix} Derfor

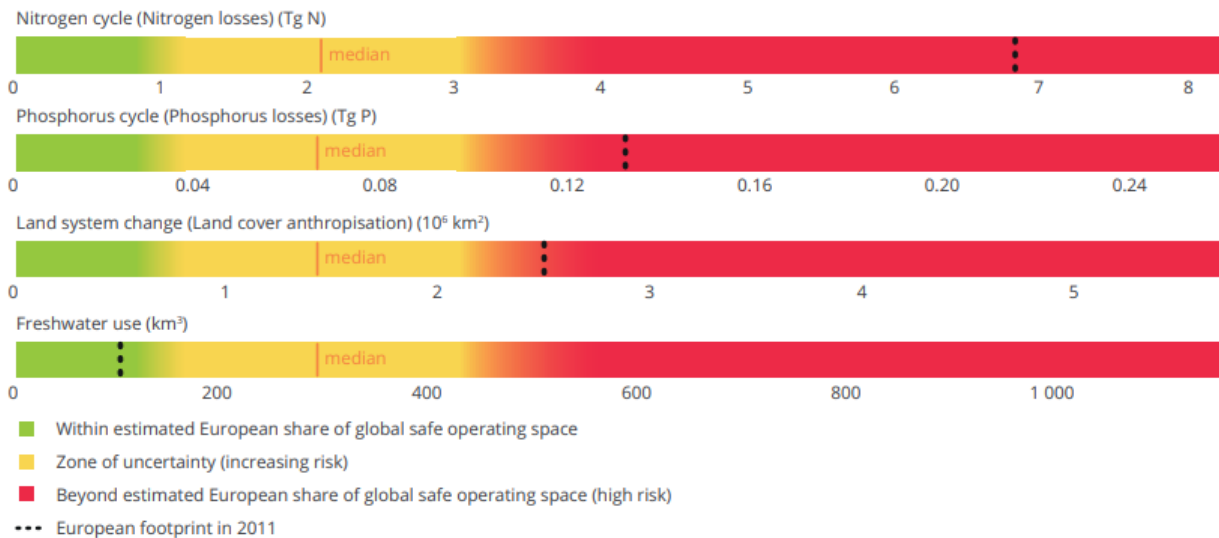
er et fokus på landbrugets produktion af fødevarer essentiel for en bæredygtig omstilling af fødevarsystemet både globalt og i EU.

Figuren viser med rød de tre planetære grænser, der er overskredet og med gult de, der er i stigende risiko for overskridelse. Skraveringen viser, at landbruget har en dominerende rolle i overskridelserne af de planetære grænser for udledning af næringsstoffer samt for genetisk diversitet. Landbrugsproduktion er den største drivkraft til at overskride de planetære grænser.^x

Fødevarsystemets betydning for miljøkriser i EU

EU importerer en større mængde fødevarer forstået som flere kalorier og flere fødevarerproteiner, end vi eksporterer.^{xi xii} Samtidig overskrider Europa de planetære grænser for både kvælstof- og fosforudledninger og for arealudnyttelse.^{xiii} Udledning af kvælstof og fosfor har alvorlige konsekvenser for blandt andet det kystnære, marine miljø. I Danmark er fx kun 5 procent af de marine økosystemer i god økologisk tilstand. EU kan og bør producere fødevarer nok til sin egen befolkning uden at overskride de planetære grænser, men det kræver ændringer – herunder et landbrug og et fødevarerforbrug, der er mere plantebaseret.^{xiv}

Figure ES.1 Overview of European performance for three planetary boundaries

Note: The yellow range of the figure represents the average range across the five allocation principles, with a median of 7.3 %. This yellow range is defined as the 'zone of uncertainty' to reflect the normative process of defining a European 'safe operating space'.

Figuren viser, at Europa med hensyn til udledning af kvælstof og fosfor samt med hensyn til arealanvendelse overskrider de miljømæssige grænser.^{xv}

FAKTABOKS: Udpluk af EU-mål med betydning for fødevarsystemet

Deadline	EU-mål for klima, miljø og natur	Lovgivning/Strategi
2027	God tilstand i vandløb, søer og hav	Vandrammedirektivet
2030	Drivhusgasser -55%	Europas klimalov
	Næringsstofftab -50%	Jord til bord/Nulforurening
	Brug af pesticider -50%	Jord til bord /Biodiversitet/Nulforurening
	Brug af kunstgødning -20%	Jord til bord
	Økologisk landbrug udgør 25%	Jord til bord /Biodiversitet
	Økosystemer truet af luftforurening -25%	Nulforurening
	Tre mia. træer plantet	Biodiversitet
	30% beskyttet natur på land og i hav	Biodiversitet
	Madspil -50%	Jord til bord
2050	Netto-nul på udledning af drivhusgasser	Europas klimalov

ⁱFAO, Sustainable food systems concept and framework, hentet 10032023 på <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>, egen oversættelse

ⁱⁱ SAPEA 2021, A sustainable food system for the european union, hentet 10032023 på <https://www.sapea.info/wp-content/uploads/sustainable-food-system-report.pdf>, egen oversættelse

ⁱⁱⁱ UNEP 2022, Emissions Gap Report hentet 10032023 på <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2022>

^{iv} Ibid

---

^v ResearchGate (2017). Agriculture production as a major driver of the Earth system exceeding planetary boundaries. Hentet 10032023 på

https://www.researchgate.net/publication/320356605_Agriculture_production_as_a_major_driver_of_the_Earth_system_exceeding_planetary_boundaries

^{vi} Ibid

^{vii} Chatham House 2022 Aligning food systems climate and biodiversity targets, hentet 10032023 på

<https://www.chathamhouse.org/2022/10/aligning-food-systems-climate-and-biodiversity-targets/introduction>

^{viii} ResearchGate 2017. Agriculture production as a major driver of the Earth system exceeding planetary boundaries. Hentet 10032023 på

https://www.researchgate.net/publication/320356605_Agriculture_production_as_a_major_driver_of_the_Earth_system_exceeding_planetary_boundaries

^{ix} UNEP 2022, Emissions gap report 2022 hentet 10032023 på <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2022>

^x ResearchGate 2017. Agriculture production as a major driver of the Earth system exceeding planetary boundaries. Lokaliseret d. 31/10/2022 på:

https://www.researchgate.net/publication/320356605_Agriculture_production_as_a_major_driver_of_the_Earth_system_exceeding_planetary_boundaries

^{xi} Sciavo M. et. al 2021, An agroecological Europe by 2050: What impact on land use, trade and global food security? Hentet 10032023 på

https://www.iddri.org/sites/default/files/PDF/Publications/Catalogue%20iddri/Etude/202107-ST0821_TYFA%20World_1.pdf

^{xii} WWF 2022, Valuing Food Hentet 10032023 på

https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_vison_paper_valuing_food.pdf

^{xiii} EEA Report nr. 1, 2020, Is Europe living within the limits of our planet? Hentet 10032023 på

<https://www.eea.europa.eu/publications/is-europe-living-within-the-planets-limits>

^{xiv} Billen G. et. al. 2021 Reshaping the European agro-food system and closing its nitrogen cycle: The potential of combining dietary change agroecology, and circularity, hentet 10032023 på

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S259033222100289X?via%3Dihub>

^{xv} EEA Report nr. 1, 2020, Is Europe living within the limits of our planet? Hentet 10032023 på

<https://www.eea.europa.eu/publications/is-europe-living-within-the-planets-limits>